

Mikä tekee klubitaloyhteisöistä todellisia klubitaloyhteisöjä?

Robby Vorspan: What Makes Clubhouse Communities True Clubhouse Communities?

Esitelmä 13. kansainvälisessä klubitaloseminaarissa Helsingissä 2005.

Vuosien aikana maailmanlaajuinen klubitaloyhteisö on asettanut kasvavaa painoa ”yhteisölle”, kun mietitään sitä mikä tekee Klubitalosta Klubitalon. Olemme käsittäneet, että Klubitalojen tarjoama mahdollisuus kuulua elinikäiseen yhteisöön on juuri se tekijä, mikä eniten erottaa meitä muista yhteisöllisistä mielenterveysohjelmista ja – palveluista.

Yrittäessämme kuvailla erityispiirteitä, jotka muodostavat klubitaloyhteisön törmäämme vaikeuksiin. Erilaisia yhteisömalleja on niin paljon – sekä mielenterveysalalla että yhteiskunnassa yleensäkin – emmekä näytä olevan selvillä siitä, miltä klubitaloyhteisö näyttää – erotuksena muista malleista yhteiskunnassa.

Viime vuosien aikana minulle on tullut tämä erittäin selväksi lukiessani sertifiointiraportteja, joissa kuvaillaan Klubitalojen käytäntöjä, jotka osoittavat, että Klubitalojen maailma ei todellakaan ole yksimielinen käsityksessään ”yhteisön” merkityksestä meille.

Fountain Housen alkuaikoina organisaation rakenne oli hyvin erilainen nykypäivään verrattuna. Fountain House aloitti pienellä entisten potilaiden ryhmällä, jotka muodostivat järjestön nimeltä WANA (suomeksi: emme ole yksin). Tämän pienen ryhmän kasvaessa se alkoi kehittyä useimmille kasvaville järjestöille tyypilliseen tapaan. He kokoontuivat ja valitsivat virkailijoiden järjestelmän ja kuluttivat paljon aikaa luomalla käytäntöjä siitä kuinka päätetään kuka voisi ja kuka ei tulla jäseneksi uuteen ryhmään.

Mutta, kun John Beard palkattiin toimitusjohtajaksi, tästä asiasta oli vähän aikaa vakavaa erimielisyyttä. Beardilla oli nähtävästi erilainen, melkein utopistinen näkemys yhteisöstä, joka perustuu hyväksyntään, mukanaoloon ja sen arvostamiseen, mitä kullakin jäsenellä oli ja mitä hän kykeni tekemään eikä sellainen yhteisö, jossa on viralliset käytännöt määräämässä kellä on enemmän valtaa kuin toisilla ja kenen sallittaisiin päättää jäsenten liittymisestä ja minkälainen käytös oli hyväksyttävää ja minkälainen ei.

WANAN jäsenet halusivat vallan äänestää jäseneksi hyväksymisestä. Mutta Beard vastusti niin vahvasti tätä asiaa, että hän yksinkertaisesti kieltäytyi jatkamasta sitä.

Tässä asiassa WANA muistuttaa minua ajasta, kun olin lapsi ja vanhempi veljeni yhdessä vanhempien poika serkkujen ja heidän ystävät perustivat klubin nimeltään Zorro-kerho. Kerhotalo sijaitsi talomme autotallissa ja ollessaan siellä he aina lukitsivat ovet. Autotallin oveen he olivat kirjoittaneet: ”Zorro-kerho, pääsy kielletty”. Muistan

Mikä tekee klubitaloyhteisöistä todellisia klubitaloyhteisöjä?

Robby Vorspan: What Makes Clubhouse Communities True Clubhouse Communities?

Esitelmä 13. kansainvälisessä klubitaloseminaarissa Helsingissä 2005.

seisoneeni yksin ulkopuolella hakaten nyrkillä tätä ovea, mutta he eivät koskaan päästäneet minua sisään.

WANA:lla ja Zorro-kerholla oli yksi yhteinen, tärkeä nimittäjä: sisäpiiriin kuuluvana sen jäsenillä oli tunne yhteenkuuluvuudesta ja arvo, joka perustui pitkälti siihen, etteivät toiset voineet saada sitä, mitä heillä oli.

Tämä on niin kaukana siitä, mitä me nyt ajattelemme todellisen klubiyhteisön olevan. Sen sijaan ajattelen, että Beardin näkemys menestyvästä klubiyhteisöstä perustuu vastakkaiseen uskomukseen: jäsenet saavat tunteen yhteenkuuluvuudesta ja arvosta juuri siitä, että Klubitalo on niin avonainen ja tervetulleeksi toivottava kenelle tahansa, jonka menneisyyttä mielen sairaus on häirinnyt. Klubitalot parantavat jäseniä niin hyvin, koska klubiyhteisöt yrittävät mahdollisimman voimakkaasti poistaa rajoja klubiin kuuluvien ja ulkopuolisten välillä.

Psyykkisesti sairaat tietävät aivan liian läheisesti sen, miltä tuntuu elää elämää aina ulkopuolelle eristettyinä käytännöllisesti katsoen jokaisesta kohtaamastaan järjestelmästä. Klubitalo tarjoaa radikaalin lahjan. Klubiyhteisössä jäsenet voivat lopettaa energiansa tuhlaamisen lukitun Klubitalon *autotallin* oven kipeään hakkaamiseen ja alkaa todella elämään elämänsä.

Mielestäni emme puhu tästä tarpeeksi. Mielestäni tämän kaltaisen yhteisön luominen ei ole vaihtoehto – se on Klubitalon päätehtävä. Ennen kuin jäsenet voivat löytää merkitystä työstä, ystävistä tai koulusta, heidän täytyy kokea ehdotonta hyväksymistä, joka on niin perustavanlaatuaista Klubitalon jäsenyydelle.

Klubitaloliikkeen varhaisilla pioneereilla ja näkijöillä mm. John Beardilla ja Rudyard Propstillalla oli pakkomielteeksikin kutsuttu halu muodostaa klubiyhteisö, joka perustuu radikaalille tasa-arvolle. *Uskon, että kuntouttavan yhteisön luominen ja ylläpitäminen vaatii Klubitalolta tarkkaavaisuutta tämän tasa-arvon suhteen.* Meidän on työskenneltävä päivittäin tehdäksemme siitä todellisuutemme. Lukiessani sertifiointiraportteja olen huomannut useita uusia trendejä Klubitaloissa, jotka näyttävät jollakin tavalla menettäneen tämän tehtävän tarkoituksen.

Esimerkiksi tavat, *joilla ihmiset tulevat Klubitalon jäseniksi.* Yhä useammin luen sertifiointiraportteja, joissa kuvaillaan prosesseja, joilla vedetään raja klubiin kuuluvien ja ulkopuolisten välille ja jotka muistuttavat WANA:n ideaa uusien hakemusten

Mikä tekee klubitaloyhteisöistä todellisia klubitaloyhteisöjä?

Robby Vorspan: What Makes Clubhouse Communities True Clubhouse Communities?

Esitelmä 13. kansainvälisessä klubitaloseminaarissa Helsingissä 2005.

hyväksymisestä jäsenten äänestyksellä. Näissä jäseneksi tulo- /
perehdyttämiskäytännöissä on hienovarainen, mutta silti voimakas viesti
jäsenehdokkaalle: me kuulumme tänne, sinä et. Me päätämme oletko standardiemme
mittainen vai et; on sinun tehtäväsi osoittaa se.

Monilla Klubitalolla on *perehdytysaika*, joka ei ole tarkoitettu ainoastaan
jäsenehdokkaalle perehtymiseen Klubitaloon vaan *myös Klubitalolle* ihmisen
arvioimiseen ja sen arvioimiseen sopeutuuko hän yhteisöön. Tämän prosessin lopussa
Klubitalolla, tai osalla siitä, on jonkinlainen kokous, jossa päätetään jäsenen
hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Ymmärrän, että Klubitalot, jotka toimivat näin,
tekevät sen yleensä mitä parhaimmin tarkoituksiperin. Huolimatta kaikista hyvistä
tarkoitusteristä ja lämpimistä tervetuloitotuksista, perehtymiseen osallistuvilla
jäsenehdokkailla täytyy kuitenkin olla tunne siitä, että he, taas kerran, ovat ulkopuolisia,
joiden on osoitettavansa itsensä tarpeeksi hyviksi.

Huolimatta siitä kuinka hyvätahtoiselta tämä käytäntö tuntuu, se antaa mielestäni
voimakkaan viestin, joka on suorassa vastakkain asettelussa Klubitalon arvojen ytimen
kanssa. Ei pelkää se, että jäsenehdokkaan on kohdattava jännitys ja vähättely, mikä
liittyy tuomittavana ja arvioitavana olemiseen, vaan myös muu klubi-yhteisön rakenne
kärsii tästä käytännöstä. Se aiheuttaa hienovaraisen muutoksen siinä, miten yhteisön
jäsenet suhtautuvat toisiinsa ja itseensä. Se tuo tullessaan tuomitsemisen ja hylkäyksen
ilmapiirin koko yhteisön rakenteeseen.

Vaikka tunteen vallasta ja arvovallasta saisivat ne ihmiset, jotka osallistuvat tähän
peukalo ylös tai alas päätökseen tästä jäsenehdokkaasta, se myös vähentää turvallisuuden
tunnetta siitä, että ihmisten ei tarvitse päteä tullakseen jäseneksi tai pysyäkseen täysin
hyväksytyinä jäseninä tässä yhteisössä. Kun yhteisö kerran alkaa tällä tavalla hajota tulee
yhä vaikeammaksi koskaan luoda radikaaliin tasa-arvoon perustuvaa yhteisöä, jota
perustajamme meille kuvittelivat mielessään.

Toinen esimerkki tästä yhteisön käsitteestä on kasvava käytäntö *Klubitaloissa ST valinta
ryhmien perustaminen*. Nämä koostuvat Klubitalon jäsenistä ja henkilökunnasta, joiden
tehtävänä on valita jäseniä siirtymätyöpaikkoihin. Taas tämä tuntuu hienolta,
demokraattiselta, voimaannuttavalta tavalla valita jäseniä ST-paikoille. Sehän
muodollisesti sitoo jäseniä tähän tärkeään Klubitalon tehtävään.

Mikä tekee klubitaloyhteisöistä todellisia klubitaloyhteisöjä?

Robby Vorspan: What Makes Clubhouse Communities True Clubhouse Communities?

Esitelmä 13. kansainvälisessä klubitaloseminaarissa Helsingissä 2005.

Vaikka miten arvioisi tätä rakennetta se kuitenkin erottaa jäsenet sisäpiiriin kuuluviksi ja ulkopuolisiksi. Toisenlaisessa yhteisössä tämänlainen päätöksenteko voisi olla hyvä. Yhtiöissä ja hallituksissa, jopa kirkossa tämä voi olla hyvin tehokas tapa päättää siitä kuka saa mitään vastuuta ja projekteja. Mutta Klubitalossa se on tuhoavaa. Se vahingoittaa niitä peruspilareita, jolle koko Klubitalon rakenne perustuu. Asettamalla jotkut jäsenet niiksi, jotka jollain tavalla ovat ansainneet vallan arvioida muita, se automaattisesti asettaa muut jäsenet taas arvioitaviksi: ovatko he tarpeeksi hyviä.

On totta, että Klubitalo edistyy luotuaan rakenteen, joka sitouttaa jäseniä tärkeisiin Klubitalon tehtäviin. Mutta hinta siitä on Klubitalolle aivan liian iso. *Sellaisen virallisen järjestelmän luominen, jossa Klubitalon jäsenet arvioivat toisiansa, syövyttää klubiyhteisön kaikkein perustavanlaatuisinten arvojen juuria.* Klubiyhteisöstä tekee klubiyhteisön juuri se, että siellä ei ole elämää suurempaa tallinovea, jossa lukee ”Sinä, pysy poissa”. Standardiemme mukaisesti Klubitalon ovessa lukee, että *olemme kaikki yhtäläisesti tervetulleita.*

Klubitalon *kurinpitokomiteat* asettuvat myös tähän kategoriaan. Klubitalot perustavat enenevässä määrin komiteoita, joiden tehtävänä on tuomita jäseniä, joita pidetään uhkana klubiyhteisölle. Kun komitea sitten on olemassa, se käyttää auktoriteettiaan käytäntöjen, ohjekirjojen ja sääntöjen laatimiseen, joissa määritellään hyväksyttävä käytös ja sovellettavat seuraukset. Tämä taas murentaa tasa-arvoisuuden rakennetta, mikä on klubiyhteisön keskeinen lähtökohta.

Minusta tämä käytäntö on erityisen tuhoavaa, koska mielestäni se sisältää oletuksen siitä, että Klubitaloon tulevat ihmiset tietysti käyttäytyvät huonosti ja niinpä Klubitalon on oltava valmistautunut tähän säännöillä ja rangaistuksilla. Oletetaan myös, että kaikki määrättyllä tavalla käyttäytyvät tekevät niin samasta syystä ja samoin tarkoituksin ja ansaitsevat siksi samat seuraukset.

On tietysti selvää, että kaikki tämä herättää selvän ja tärkeän kysymyksen. Jos näistä asioista ei päättä jäsenten ja henkilökunnan muodostama komitea, niin kuka? Henkilökunta? Johtaja? Ja, kuten Klubitalossa on monessa asiassa, yksinkertaisia musta-vaikorkoratkaisuja ei ole.

Mielestäni sellaisten jäsenten ja henkilökunnan muodostamien komiteoiden kehittäminen, joilla on valtaa tehdä päätöksiä muista jäsenistä, on kuitenkin keino muodostaa Zorro-kerho ja klubitaloyhteisön kuntoutuksen taian heikentämiseen.

Mikä tekee klubitaloyhteisöistä todellisia klubitaloyhteisöjä?

Robby Vorspan: What Makes Clubhouse Communities True Clubhouse Communities?

Esitelmä 13. kansainvälisessä klubitaloseminaarissa Helsingissä 2005.

Standardeissamme on itse asiassa paljon sanottavaa asiasta:

Standardeissa lukee, että ”kuka tahansa, jolla on tai on ollut mielen sairaus” on tervetullut Klubitaloon. Miksi sitten tarvitsemme käytäntöä, jossa perehdyttäminen on mahdollisuus arvioida tulevaa jäsentä? Jos osoittautuu, että tuleva jäsen tai jo jäsenenä oleva uhkaa klubiyhteisön turvallisuutta, niin silloin henkilökunta ja ketkä tahansa tilanteen huomaavat jäsenet, olisivat heitä, jotka käsittelevät asian tavalla, joka silloin tuntuu sopivimmalta tuolle jäsenelle ja Klubitalolle.

Jos tämä ei sovi tilanteeseen, standardeissa on myös, että Klubitalon johtajalla on perimmäinen vastuu Klubitalon toiminnasta. Klubitalojen johtajilla on vastuu ja valtuutus suojella yhteisöä hajaantumiselta. Joskus Klubitalojen johtajien on yksinkertaisesti otettava tämä perimmäinen vastuu ja ratkaistava asia niin yksinkertaisesti, reilusti ja nopeasti kuin mahdollista. Joskus tämänkaltainen toiminta ei ole suosittua, mutta *johtajan on tiedettävä milloin olla taitava konsensuksen rakentaja ja milloin yksinkertaisesti päättää klubiyhteisön yleiselle terveydelle ja elämälle elintärkeistä asioista*. Tämän vuoksi meillä on Klubitalojen johtajat, joille on uskottu johtaminen. Tässä johtamisessa heidän odotetaan käyttävän hyvää päätöksentekokäytäntöä.

Vielä, standardeissamme todetaan, että halu tehdä työtä on tärkein yksittäinen tekijä, joka ratkaisee sijoittumismahdollisuuden. *Miksi siis meillä sen sijaan täytyy olla monimutkaisia järjestelmiä, joilla annetaan joillekin jäsenille valtaa muiden jäsenten yläpuolelle?* Jos koko henkilökunta todella toimii työvalmentajina, heillä on läheinen yhteys yksikkönsä jäseniin ja heillä on hyvä käsitys työhalukkaista. *Valinta voi yksinkertaisesti olla epämuodollinen prosessi, jossa on mukana työvalmentajat, tässä paikassa mahdollisesti työskennelleet jäsenet ja tietysti paikasta kiinnostunut jäsen*. Siis miksi perustaa kömpelö järjestelmä, joka muodollisesti erottaa jäsenet niiksi, joilla on valta päättää ja niiksi, joita arvostellaan ja arvioidaan?

Standardeissamme sanotaan myös, että ”*Työpainotteinen päivä sitouttaa jäsenet ja henkilökunnan yhdessä, rinta rinnan huolehtimaan Klubitalon toiminnasta*”. Tässä on tekemisemme ydin. Meidän on harkittava sitä mahdollisuutta, että keskittymistä kaikkiin näihin komiteoihin, niiden organisoimiseen ja valtapoliittikkaan, voidaan käyttää helppona vaihtoehtona sille paljon vaikeammalle toiminnalle tarjota koko päiväksi mahdollisuuksia jäsenten ja henkilökunnan yhdessä tekemälle tärkeälle ja merkitykselliselle työlle.

Mikä tekee klubitaloyhteisöistä todellisia klubitaloyhteisöjä?

Robby Vorspan: What Makes Clubhouse Communities True Clubhouse Communities?

Esitelmä 13. kansainvälisessä klubitaloseminaarissa Helsingissä 2005.

Kuvaamme klubi-yhteisöjä paikkoina, joissa jäsenet voivat valita suuresta joukosta mahdollisuuksia, jotka helpottavat eteenpäin menemistä elämässä. Jos yhteisön rakenne itsessään ei kuitenkaan rakennu John Beardin niin intohimoisesti puolustamille perusarvoille (mukana oloon, hyväksyntään, tuomitsemattomuuteen ja tasa-arvoon), niin jäsenet eivät ole valmiita hyödyntämään noita monia ihania mahdollisuuksia. Näiden mahdollisuuksien menestyksellisessä *hyödyntämisessä tärkeintä on jäsenen kokema ainutlaatuinen klubi-yhteisön hyväksyntä*. Jäsenet voivat lähestyä Klubitalon tarjoamia mahdollisuuksia työhön, opiskeluun, asumiseen ja ystäviin vain vanhasta, tutusta näkökulmasta hylättynä ja ulkopuoliseksi arvioituna, jos he eivät ole kokeneet tätä hyväksyntää.

On meidän tehtävämme klubitaloihmisinä rakentaa yhteisöjä, jotka kutsuvat, toivottavat tervetulleeksi ja parantavat eivätkä arvioi, tuomitse ja jätä ulkopuolelle. Tarjoamamme mahdollisuudet eivät ole todellisia, jos epäonnistumme tässä.